

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОППОНЕНТА
на дисертацію Яковлєва Ігоря Васильовича
«Громадсько-політична діяльність Івана Драча»
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата
історичних наук за спеціальністю 07.00.01 - історія України

Сучасний рівень вивчення історичної ролі особистості та її вплив на суспільні процеси значно зріс. За роки Незалежності українська історична наука значно доповнила біографії діячів національно-визвольного руху, відомих вчених і політиків, які в силу своєї української орієнтації не були предметом не те що вивчення, але і згадок про них в радянський час.

Дослідження постаті Івана Федоровича Драча, як представника творчої інтелігенції та громадсько-політичного діяча є важливою в новітній історії України. Його безпосередній внесок в розбудову української державності, відстоювання національної пам'яті та розвиток вітчизняного мовознавства слугує прикладом для багатьох. Здобувач досліджуючи біографію Івана Драча на основі новітньої історіографії та нових джерел виявив комплекс тих чинників та факторів, які безпосередньо впливали на процес формування громадсько-політичних поглядів Івана Драча в новітній період української історії.

Відтак, представлене сьогодні дослідження діяльності Івана Драча – визначного поета, відомого громадської діяча, кінодраматурга, письменника, та яскравого представника творчої інтелігенції – сприятиме поверненню в історико-державницький контекст поглядів, переконань та ідей активного діяча, які безперечно, відображають характерні тенденції розвитку соціуму в межах відповідного історичного періоду і є, актуальними. У роботі логічно обґрунтовано та визначено об'єкт, предмет, мету дослідження. Здобувачем досить вдало обрано методи дослідження, це дало йому змогу вивчити, розкрити, узагальнити громадсько-політичну діяльність Івана Драча в контексті суспільно-політичних, соціокультурних, історико - державницьких

детермінант кінця XX – початку XXI ст., та сформулювати теоретичні узагальнення.

Дисертація має чітку логічну структуру викладу матеріалу. Беззаперечною є наукова новизна і практична значущість пропонованого дослідження. Аналіз змісту дисертації дає підстави стверджувати, що автор опрацював значний обсяг наукової літератури з історії, філософії, мовознавства, однак основою дослідження, і це, безперечно, є цінним, стали праці Івана Драча, праці його сучасників. На позитивну оцінку заслуговує факт опрацювання здобувачем архівних документів (1 архів, 2 фонди, 40 архівних джерел), матеріалів періодичної преси зазначеного періоду, зокрема часописів: «Слово і час», «Київ», «Вітчизна», «Україна», «Рідний край» та ін. Виконуючи завдання дослідження, здобувач у ході історіографічного аналізу проблеми у хронологічній послідовності вдало відтворив процес розвитку письменницької та громадсько-політичної діяльності Івана Драча. Здобувач проаналізував суспільно-політичні процеси, що проходили у другій половині 80-х років минулого сторіччя на території України, учасником яких безпосередньо був сам Іван Драч. 13 липня 1990 р. під час засідання Верховної Ради УРСР Іван Драч приймав безпосередню участь в написанні Декларації про державний суверенітет України, в яку саме з ініціативи Івана Драча внесені положення про без'ядерний статус України та дотримання трьох його принципів: відмова від вироблення, придбання і випробовування ядерної зброї. На жаль, здобувач не дає відповіді, які мотиви рухали Іваном Драчем при внесенні цієї доленосної поправки до Декларації про державний суверенітет України. Вона на довгі роки стала каменем спотикання не тільки для багатьох українських політиків, а й для країни і цей історичний факт залишився майже не дослідженим.

Здобувач справедливо відзначає, що багато часу Іван Драч збирав та аналізував інформацію пов'язану з Голодомором 1932-1933 років. Його активна співпраця з Дж. Мейсом сприяла визнанню на міжнародному рівні голоду 1932-33 років геноцидом українського народу. Взагалі плідна

співпраця Івана Драча з українськими діаспорами в закордонних країнах продовжується вже на протязі трьох десятиків років.

Здобувач відзначає внесок Івана Драча у створення Народного Руху України за перебудову та його відповідальність за майбутнє Руху. Він 24 березня 1989 р. на круглому столі, ініційованому Л. Кравчуком, виступив з заявою, що справа Руху активізувалася, чим показав свій відвертий протест проти радянської компартійної номенклатури та спромігся добитись позитивної позиції Спілки письменників у схваленні проекту Програми Народного Руху. Але поза увагою залишилася позиція голови Народного Руху України відносно ігнорування рішення Великої Ради Руху стосовно єдиного кандидата в Президенти від організації, що мало негативний вплив на результати виборів. В'ячеслав Чорновіл отримав лиш 25% голосів і Україна втратила шанс отримати свого Гавела, а не бігати між крапельками.

Здобувач розкриває створення Іваном Драчем разом з однодумцями Маніфесту української інтелігенції, в якому не просто критикує діяльність значної частини українських політиків, а й відверто закликає до сильних та рішучих дій, направлених на захист національних інтересів. Під цим маніфестом поставили свої підписи понад два десятки видатних діячів української нації. Серед них були Володимир Ковтун, Ярослав Яцків, В'ячеслав Чорновіл та інші. Головна ж мета Маніфесту української інтелігенції полягала в об'єднанні патріотично налаштованих представників українського народу в боротьбі за відстоювання національних інтересів.

21 березня 1998 р. в Києві відбулися перші Всеукраїнські збори інтелігенції. Майже три десятки доповідей заслухано на цих зборах. Вражаючий масштаб цих зборів підкреслює присутність на них президента України Л. Кучми та Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета, які підтримали ідеї Конгресу та закликали до плідної співпраці на благо та користь нашої держави. Л. Кучми виступив з доповіддю «Ми не безсилі перед лицем майбутнього». Ідея започаткована Іваном Драчем надихнула творчу інтелігенцію боротись за свої права. Втім, як зазначає здобувач Конгрес

української інтелігенції не став явищем загальнонаціональним і незабаром перестав існувати в більшості регіонів країни.

Детально досліджує Здобувач співпрацю Івана Драча з Президентами України та вплив на них та їх політику. Так, з Леонідом Кравчуком мав багаторічне знайомство та помірне протистояння. Після перших незалежних президентських виборів Іван Драч, як голова Народного Руху України, наполягав на підтримці діючого президента задля інтересів всіх громадян Української держави. Таке рішення не підтримало більшість рухівського середовища та їх лідер В'ячеслав Чорновіл. Співпраця Івана Драча з Леонідом Кучмою принесла чималі зрушення, бо саме завдяки йому вдалося привернути всеукраїнську увагу до Конгресу української інтелігенції, який в свою чергу зіграв велику роль під час президентських виборів 1999 року. Івана Драча за його національні погляди та бажання служити українському народу обрали на пост голови Державного комітету інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України, що правда, як зазначає здобувач досить швидко з цієї посади знімають за ті ж відверті національні погляди. З початком Помаранчевої революції, Іван Федорович приймав безпосередню участь в революційних процесах країни та всіма силами підтримував ріст національної свідомості в суспільстві. За президентства Віктора Ющенка, Іван Драч отримав звання Героя України за самовіддане служіння українському народові, втілене у поетичному слові та відстоюванні ідеалів свободи і демократії. Віктора Януковича - Іван Драч неодноразово гостро критикував русифікаторську політику, який не звертав особливої уваги на колишнього рупора української інтелігенції, втім саме під час його правління він отримав орден князя Ярослава Мудрого III ступеня. З початку 2014 р. підтримував кандидатуру П. Порошенка, втім не пройшло й року з моменту інавгурації, як Драч став втрачати симпатії до чинного керманача країни.

Позитивно оцінюючи роботу, слід висловити деякі зауваження:

1. У своїй праці автор не згадав жодного збірника документів, тоді як цьому періоду історії України та СРСР присвячені десятки загальних і

тематичних (дисидентство, політична цензура, суспільно-політична думка тощо) збірників документів і матеріалів – радянських, діаспорних, сучасних 5 українських. Здобувач мало використав пресу як історичне джерело.

2. У параграфі 1.2 нема аналізу радянської історіографії. Автор не вказав у огляді історіографії і не включив до списку використаних джерел публікації низки відомих істориків національно-визвольного руху, дисидентства й шістдесятництва в Україні – Ю. Зайцева, Ю. Киричука, Р. Корогодського, Ю. Курносова, А. Русначенка. Праці цих учених могли б доповнити дослідження.

3. У роботі здобувачу можна було б розширити добір джерел, огляд історіографії і матеріал основної частини праці, особливо розділів 2 і 3, і більше приділити уваги постаті Івана Драча, викладу змісту його праць. За рахунок такого, так би мовити, фонового, контекстного матеріалу автор міг би не тільки розширити обсяг дисертації, але й поглибити аналіз проблеми, не обмежуючись лише загально-політичними висновками.

4. У роботі не достатню матеріалу про його дружні контакти і стосунки з колегами-письменниками, учасниками дисидентського руху й громадсько-політичними діячами часів «перебудови» та незалежної Української держави.

5. У дисертації трапляються дрібні неточності, пунктуаційні та граматичні помилки так Декларації про державний суверенітет України названа Декларацією про незалежність та інше.

Незважаючи на зауваження висновки з дослідження (як до розділів, так і загальні) виважені, цілісні, комплексно й концентровано виявляють авторську позицію й високий рівень узагальнення теоретичного та емпіричного матеріалу, в них чітко простежується взаємообумовленість між метою, завданнями дослідження та усім змістом дисертації. Робота відзначається творчим пошуком, аргументованістю положень, доказовістю, новими підходами в оцінці подій і феноменів.

Висловлені у «Відгуку» зауваження і роздуми в цілому не впливають на позитивну оцінку дисертації І. Яковлєва, а зауваження офіційного

опонента слід сприймати лише як можливість щодо подальшого розвитку теми дисертації. Автор продемонстрував високий рівень професійної підготовки, вміння проводити ґрунтовний науковий аналіз історичного та історіографічного матеріалу. Підготовлена І. В. Яковлевим дисертаційна робота «Громадсько-політична діяльність Івана Драча» є самостійною завершеною науковою працею, її положення і висновки є обґрунтованими і достовірними.

Автореферат дисертаційної роботи повно відображає її зміст. Основні результати дисертації опубліковані в наукових працях здобувача. Характер та кількість публікацій за темою дисертаційної роботи відповідає встановленим вимогам. Положення і висновки дисертації пройшли апробацію на ряді наукових форумів.

Дисертація відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08. та № 1159 від 30.12 2015 р. (зі змінами), а її автор – Ігор Васильович Яковлев заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України.

Офіційний опонент –
кандидат історичних наук, доцент
голова Миколаївської обласної
організації Народного Руху України

Ю.В. Діденко

Підпис Ю.В. Діденко засвідчую
Заступник голови МООНРУ

О.Г. Малицький

15.05.18